

Trije godbeniki Pihalnega orkestra Jesenice-Kranjska Gora izhajajo še iz javorniške godbe

Sestavni del zgodovine naše železarske doline je tudi zgodovina njene kulture in v njej glasbe, ki je sicer živela v vseh časih, mi pa jo obujamo s spomini danes živečih krajanov, v tem primeru nekaterih starejših glasbenikov. Tako v Pihalnem orkestru Jesenice-Kranjska Gora igra nekaj instrumentalistov pravzaprav vse življenje in so igrali že v letih Godbe DPD Svoboda Javornik-Koroška Bela (od 1947 do 1968), torej v času, ko je Občina Jesenice poleg javorniške imela še hrušičansko, žirovniško in železarsko godbo DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice. Med najstarejšimi godbeniki sedanjega pihalnega orkestra so Javorničani Joža Beguš, Andrej Žibrek, Vinko Šetinc, Franci Bizjak in Franci Rožič. V sproščenem pogovoru smo s tremi obujali spomine na njihovo glasbeno pot.

VINKO ŠETINC se še spominja svojega prvega nastopa, ko je pred 65 leti z godbo igral za 1. maja na Javorniku. Največje zasluge za ustanovitev te godbe ima Julij Sorgo, ki je v času splošnega pomanjkanja po vojni, »skupaj pobral« instrumente in mulce in tako rekoč iz nič ustanovil javorniško godbo, ki je potem skoraj ves čas pod njegovo taktirko razveseljevala staro in mlado skoraj 20 let. Julij Sorgo je izviral iz glasbeno nadarjene družine, eden od njegovih bratov je bil poklicni glasbenik na Reki. Kruh si je sicer služil v železarni, njegova ljubezen pa je bila glasba, tako da se ga starejši godbeniki spominjajo z velikim spoštovanjem. Kar doma v stanovanju je vzgojil vrsto mladih glasbenikov. Vinko Šetinc je še zdaj pomočnik dirigenta in arhivar godbe, obenem pa dober glasbenik in po potrebi tudi dirigent z bogatimi izkušnjami. Postavila sem mu nekaj vprašanj o njegovi glasbeni poti: **Ali ste že pri petnajstih, po osnovni šoli vedeli, da boste glasbenik?** Po nižji gimnaziji sem šel v Ljubljano na srednjo glasbeno šolo. Začel sem s trobento in čelom in mislil sem študirati na glasbeni akademiji. Pet let sem igral v akademskem orkestru v Ljubljani. Pri nas sta peli Marjana Deržaj in Zlata Gašperšič. Bili smo na svetovnem kongresu mladine v Moskvi, v Parizu in drugje po Evropi. Redno smo igrali v Jenkovi plesni šoli v Narodnem domu. Ker pa sem si poškodoval prst, nisem mogel postati profesionalni čelist. **Ampak niste se mogli odtrgati od Javornika?** Ves čas sem igral tudi v zabavnih zasedbah na Javorniku in na Jesenicah. Imeli smo big band, igrali smo v operetah

Planinska roža, Na Trški gori, Tremerski dukat. **Kaj pa dirigiranje?** Dirigirati sem začel pri vojaki v Sisku v vojaškem orkestru, kjer sem ustanovil svoj band. Ker sem poznal vrhunske glasbenike (Adamiča, Robežnika, Privška), sem imel dostop do notnega arhiva, tako da smo zelo poživili naše igranje. Vedno sem si prizadeval za kvalitetno muziko in za posodabljanje programa. Imeli smo tudi zelo dober simfonični orkester, za katerega je imel zasluge tudi dirigent Rado Kleč. Do leta 1970 smo bili med prvimi orkestri v Sloveniji. Ko smo se leta 1968 združili z Jeseničani smo bili, kot danes rečemo, dodana vrednost jeseniški godbi, ker smo imeli odlične instrumentaliste na vseh inštrumentih. In bili smo mladi in zagnani. **Kako se spominjate drugih kolegov?** Med našimi muzikanti jih je bilo vedno veliko zelo dobrih. Mislim pa, da jih nismo vedno znali obdržati. **Kaj pa naprej? Ne nazadnje, vaša vnukinja Monika je uspešna klarinetistka v jeseniški glasbeni šoli in vidim jo igrati tudi v pihalnem orkestru.** Vesel sem njene glasbene poti. Vzgojila je že kar nekaj klarinetistov. Mislim, da je v svojem poklicu zadovoljna.

FRANCI BIZJAK

Dobila sva se pri strelcih na Javorniku, kjer je uspešen inštruktor za osnovnošolce, ki prihajajo iz vseh treh jeseniških osnovnih šol. Strelja že od 12. leta in preden je šel k vojakom, je bil član slovenske mladinske strelske reprezentance. Takrat je bilo strelišče v kletnih prostorih šole in strelce je vodil Jože Otrin. Ampak potem se je Franci pri vojaki poškodoval. Popolnoma se je preusmeril na vzgojo mladih strelcev, med katerimi je kar nekaj državnih rekorderjev. Zato ne more skriti jeze, ko se občinska sredstva krčijo za dejavnosti, ki usmerjajo mlade v šport. Takole je tekel najin pogovor: **Kako pa ste potem prišli h godbi?** Stanovali smo Pri Koniču. Vse večere sem poslušal tamburaše ali pa godbo. Že pri desetih letih sem igral kontrašico pri Dolenčevih tamburaših. Ko sem tamburaše prerasel, sem se vključil v godbo, ki ji je takrat dirigiral Julij Sorgo. Preko glasbene šole sem vzgajal tudi mlade bobnarje. Iz »moje« šole izhaja odličen bobnar Jure Rozman. **Saj bobnate že več kot 50 let. Mislim, da ne samo pri »pleh muski«?** Bil sem med ustanovnimi člani Alpskega kvinteta. Ko smo igrali v Šentjakobu na Koroškem, smo dobili vabilo za igranje v Švici. Več kot 20 let sem igral po gorenjskih hotelih razpoložensko in plesno glasbo z znanimi glasbeniki. To so bili Rudi Bardorfer, Jože Burnik, Bojan Svetlin, Poldi Šoberl, Dušan Bak in drugi. Bil sem tudi bobnar pri Velikem plesnem orkestru, ki ga

je vodil Vinko Šetinc in pri zabavnem orkestru Francija Koširja. Kadar je manjkal bobnar, sem pomagal pri godbi Gorje ali Lesce in z njimi vandral po Franciji, Italiji Nemčiji, Hrvaški. Poseben dogodek je bilo odpiranje nove planinske kočice na Kredarici. Večer prej smo prespali na Planiki, ponoči pa je zapadlo 30 centimetrov snega, tako da smo se na Kredarico pridrsali po zadnji plati. Ob šestih zvečer pa sem imel na Bledu nastop še z jeseniško godbo. Z dirigentom Knificem sva prišla na prizorišče 15 minut pred nastopom. **Kaj bi predlagali sedanjemu predsedniku pihalnega orkestra?** Rad bi za novo leto spet igral v naši dvorani za Javorničane. Mislim, da bi nas bili veseli tudi na slovenskem Koroškem. Lahko bi na skupen nastop povabili brate Smrtnik. Oktobra smo imeli lep koncert, na katerem smo obudili spomin na vse naše dirigente. A en nastop je za uglasitev godbe premalo. Več bi bilo treba narediti za mlade, tako za muzikante kot za poslušalce.

FRANCI ROŽIČ

Kako ste začeli? Prvo glasbeno znanje sem dobil kot osnovnošolec na Koroški Beli pri tamburaših, ki jih je skoraj 17 let (od 1946 do 1963) vodil dirigent samouk Franc Dolenc. K »pleh muski« pa me je pritegnil sosed Franci Piber. Takrat so starejši glasbeniki učili mlajše, z glasbeno teorijo pa je mlade instrumentaliste seznanjal Leopold Mejač. Vadili smo v mali dvorani pri Koniču, za en komad smo porabili dva do tri mesece. Pri godbi sem začel igrati s 14 leti in kmalu sem igral na koncertih in pogrebih, za 1. maja pa smo, odkar pomnim, igrali budnico po Beli in Javorniku do mostu preko glavne ceste na koncu Senožet. **Kaj pa inštrumenti, uniforma?** Inštrumente, uniforme in dežne plašče nam je kupovala železarna. Zato pa smo igrali na pogrebih tistih, ki so bili zaposleni v železarni. Če je bil pogreb ob treh, smo šli prej s šihta, potem peš na Javornik in igrati na pogreb. Takrat je bilo pokopališče še na Koroški Beli. Po pogrebu smo dobili klobaso – tudi še v petdesetih letih je bilo čutiti pomanjkanje hrane. **Zakaj pa so se po letu 1968 godbe združile?** Javorniška godba je imela po glasbilih in po znanju dokaj uravnoteženo zasedbo. Najbrž smo bili tudi zato na tekmovanju na Ravnah dobro ocenjeni. Imeli smo zabavni orkester, ki ga je vodil Vinko Šetinc. Mladinci smo ustanovili manjši orkester, ki je obstajal kar nekaj let. Imenovali smo se orkester ABC. Sodelovali pa smo tudi v manjših ansamblih in igrali za ples v Korotanu, v Partizanu, na Pošti. Veliki orkester je vodil Julij Sorgo, nekaj časa pa Aleš Bizjak. Na Javorniku smo takrat dobili prve saksofone in potem

smo se pač združili. S tem so se zmanjšali tudi stroški za vzdrževanje. **Kako pa zgleda to življenje z glasbo?** V prvem bloku na Koroški Beli smo bili trije glasbeniki. Nikoli mi ni nihče nič rekel, ko sem vadil doma, kljub temu da je zvok dosegel tudi sosedne hiše. Ob torkih in četrtnih smo imeli vaje s »pleh musko«, kar nekaj let smo ob sredah, sobotah in nedeljah igrali za ples. Veliko smo igrali po posluhu. Filmsko glasbo smo hodili poslušat v kino in potem smo večkrat napisali note po posluhu. Moje življenje je zaradi glasbe gotovo bogatejše.

Majda Mencinger

Franc Mencinger

Franc Mencinger je bil rojen 1905 v Bohinjski Bistrici očetu Janezu in materi Ivani, rojeni Kenda iz Nemškega Rovta. Bil je izrazito glasbeno nadarjen, a ga bajtarska družina s petimi otroki ni mogla šolati. Kljub temu so mu kupili harmoniko in tako se je začela njegova pot glasbenega samouka. Javorničan Alojz Tišov, njegov prijatelj, ga je v spominskem zapisu v Železarju poimenoval »Slavček izpod Koble«. S sedemnajstimi leti se je Franc zaposlil na Blejski Dobravi v obratu elektrod. Kasneje je delal v hladni valjarni jeseniške železarne. Tukaj ga je na nočnem šihitu 15. decembra 1941 aretiral gestapo. Bil je odpeljan v begunjsko kaznilnico. Po treh tednih zapora v samici - bunkerju in hudem mučenju je bil ustreljen kot talec v Dragi 3. januarja 1942. Prvič so ga zaprli v Begunje poleti 1941, a so ga po nekaj dneh izpustili. Nameraval je iti takoj v partizane, da bi se izognil gestapovskemu nadzoru in terorju, a je dal delat ustrezne gozdarje, ker je imel tako zelo ploske noge, da ni bil v stari Jugoslaviji potrjen na služenje vojaškega roka. Žal ga je kruta »usoda« dohitela in prehitela ... V začetku vojne je bil med prvimi, ki so razmnoževali in razširjali propagandni tisk s pozivi k vstaji. Zgodovinar Emil Cesar je zapisal, da je bil začetnik tega nevarnega in odgovornega dela delavec Franc Mencinger, član okrožnega komiteja KP. Tehnika je bila pri njem do maja 1941, nato pri Alešu Jelencu. Bil je član Okrožnega komiteja OF in sekretar OF za žičarno. Pred vojno pa je bil najbolj aktiven v javorniški Svobodi, kulturno prosvetnem društvu, in sicer kot pevovodja mešanega pevskega zbora. Svoboda je imela pomembno vlogo pri dvigovanju razredne zavesti delavstva, v njej so delovali mnogi jeseniški in javorniški revolucionarji. Franc Mencinger je bil med organizatorji vstaje. Tako je že 22. julija sklical sestanek za sabotažno akcijo, izvedena